

2019-02-15

Ett vattenskyddsområde – skydd för 700 000 människors dricksvatten

Fler än 700 000 människor är beroende av det dricksvatten som kommer från vattentäkterna i Göta älv och i Vänersborgsviken. Kommunerna längs älven, Vänersborg, Trollhättan, Lilla Edet, Ale, Kungälv och Göteborg, har gemensamt arbetat fram ett förslag till vattenskyddsområde och vattenskyddsföreskrifter för sina vattentäkter. Vattenskyddsområdet tydliggör var det är angeläget att värna om det vatten som ska bli dricksvatten. Vattenskyddsföreskrifterna tydliggör vad som behöver regleras för att minska risken för akut förorening av en eller flera av vattentäkterna. Att värna om vattentäkterna betyder att de flesta verksamheter kan tillåtas, att vissa verksamheter behöver utföras med försiktighet och att några få verksamheter bedöms vara olämpliga.

Redan idag finns ett vattenskyddsområde som ger Göteborgs vattentäkt i Göta älv ett visst skydd. Det vattenskyddsområde som nu föreslås skapar också ett skydd för Kungälvs, Lilla Edets, Trollhättans och Vänersborgs vattentäkter i Göta älv och i Vänersborgsviken. Samtidigt stärks skyddet för Göteborgs vattentäkt.

Vattenskyddsområdets avgränsning

Det regn och den snö som faller inom vattenskyddsområdet för Göta älv och Vänersborgsviken når förr eller senare vattentäkterna. Ju kortare tid det tar för vattnet att nå råvattenintaget till någon av kommunernas vattenverk, desto större är risken att en akut förorening inte hinner upptäckas eller stoppas. Vattenskyddsområdet delas in i två olika skyddszoner, *inre* och *yttre skyddszon*. En karta med förslag till vattenskyddsområde finns bilagt samt som webbkarta på www.gavso.se. I webbkartan finns möjlighet att zooma in och avläsa vattenskyddsområdets gränsdragning på fastighetsnivå.

Inre skyddszon skapar rådrum, så att det är möjligt att motverka eller hinna upptäcka och åtgärda en akut förorening i händelse av olycka eller tillfälligt föroreningsutsläpp.

- Den inre skyddszonen omfattar det vatten som inom 12 timmar når närmsta nedströms belägna råvattenintag samt en strandzon på 50 meter.
- Längs Göta älv är den inre skyddszonen utvidgad och omfattar en strandzon på 100 meter.
- Den inre skyddszonen omfattar nuvarande samt planerade bebyggda områden varifrån dagvatten inom 12 timmar når närmsta nedströms belägna råvattenintag.
- Den inre skyddszonen omfattar vägområden för vägarna E6 samt E45 varifrån dagvatten inom 12 timmar når närmsta nedströms belägna råvattenintag.

-
- Den inre skyddszone**n** begränsas längs kommungränsen mellan Vänersborg och Mellerud och dess förlängning mot Vänersnäs.

Yttre skyddszonen är en planeringsförutsättning som påkallar behov av hänsyn till vattentäkterna vid prövning av verksamheter och vid kommunal fysisk planering. Vid fysisk planering kan det till exempel handla om att dagvattenfrågan blir tydligare genomlyst på grund av att dagvattnet, liksom vatten som rinner av vid brandsläckning, rinner vidare till en vattentäkt. Vid prövning av verksamheter, huvudsakligen enligt miljöbalken, kan det vara motiverat att utföra mer omfattande eller detaljerad riskbedömning som grund för beslut om verksamheten. Riskbedömningen är också användbar för att i samband med prövning fatta beslut om vilka riskreducerande åtgärder som kan behövas för sådana delar av verksamheten som innebär en risk för akut föroreningspåverkan på vattentäkten. Den yttre skyddszone**n** tydliggör angelägenheten att inom området prioritera tillsyn av sådana verksamheter som regleras enligt miljöbalken.

Den yttre skyddszone**n** skapar också en generell medvetenhet för boende och verksamhetsutövare om vattentäkterna och dess skyddsbehov, så att vårdslöshet i hantering av vattenskadliga ämnen kan undvikas.

- Den yttre skyddszone**n** omfattar de delar av Vänersborgsvikens och Göta älvs tillrinningsområde, vilket inte omfattas av inre skyddszone**n**.
- Den yttre skyddszone**n** begränsas till tillrinningsområdet nedströms kommungränsen mellan Vänersborg och Mellerud och dess förlängning mot Vänersnäs.

Avgränsningen av den yttre skyddszone**n** medför att avledning av dagvatten utanför bebyggda områden samt vattendrag som inte finns utmärkta på kartmaterial inkluderas i vattenskyddsområdet. Hade dessa vattenvägar varit kartlagda hade de inkluderats i den inre skyddszone**n**.

Vattenskyddsföreskrifternas ändamål

Vattenskyddsföreskrifterna ska vara tydliga och juridiskt hållbara. De anger vad man *inte* får lov att göra inom vattenskyddsområdet, inte vad man *får* göra eller *hur* man ska göra.

Vattenskyddsföreskrifterna är ett komplement till annan lagstiftning. Skyddsföreskrifterna formuleras med någon av restriktionsnivåerna *förbud*, *tillståndsplikt* eller *anmälningsplikt*.

- **Anmälningsplikt** införs när det bör gå att bedriva en verksamhet eller utföra en åtgärd och tillsynsmyndigheten vill ha möjlighet att förelägga om försiktighetsmått i det fall det behövs.
- **Tillståndsplikt** införs när det bör gå att bedriva verksamheten eller utföra åtgärden efter att förutsättningarna bedömts i en prövning. Detta säkerställer att riskerna kan bedömas och nödvändiga villkor kan beslutas innan verksamheten påbörjas.
- **Förbud** införs när verksamheten eller åtgärden inte bör förekomma inom området.

Vattenskyddsföreskrifter för Göta älv och Vänersborgsvikens vattenskyddsområde föreslås för sådana verksamheter som kan innebära en risk för akut förorening av vattentäkterna. För dessa verksamheter bedöms annan lagstiftning inte vara tillräcklig för att hantera den risk som finns. Tydligt regelverk, i form av skyddsföreskrifter, bedöms vara ett ändamålsenligt sätt att minska risken för akut föroreningspåverkan.

Andra åtgärder för ökat skydd av vattentäkterna

Vissa av de förutsättningar eller verksamheter (riskällor) som kan medföra akut förorening av vattentäkterna är inte lämpliga att hantera med hjälp av vattenskyddsföreskrifter. Andra åtgärder kan därför behövas för att skydda vattentäkten och säkerställa en tillräckligt god råvattenkvalitet. Inom vattenskyddsområdet behöver arbete göras för att minska den risk för akut föroreningspåverkan som kan orsakas av följande;

- **Skred** – I ett samhällsbyggnadsperspektiv, men också för att skydda vattentäkterna, behöver risken för skred i Göta älvs dalgång hanteras. Behov finns av ytterligare kartläggning av skredkänsliga områden i vattentäkternas tillrinningsområde samt utförande av förebyggande åtgärder för att stabilisera och därmed "skredsäkra" skredkänslig mark. Särskilt viktigt är detta i områden där marken är eller kan vara förorenad till följd av markanvändningen. Dessutom behöver rutiner tas fram kring hur kommunerna och övriga berörda ska agera i händelse av skred för att säkerställa fortsatt funktion i dricksvattenförsörjningen. I detta arbete bör de statliga myndigheterna Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) och Sveriges Geotekniska Institut (SGI) vara engagerade.
- **Bräddning av spillvatten** – Kommunernas VA-huvudmän behöver hantera risken för att orenat spillvatten når vattentäkterna. Förebyggande åtgärder behöver utföras för att minimera de tillfällen då bräddning sker, till exempel genom att välja plats för bräddpunkter med hänsyn till vattentäkternas skyddsbehov samt utforma bräddpunkterna med bästa möjliga teknik så att en bräddning får så liten negativ påverkan på vattentäkterna som möjligt
- **Sjöfart** – Sjöfartsverket är tillsynsmyndighet för sjöfarten på Göta älv och Vänersborgsviken. Risken för att sjöfarten orsakar akut förorening av vattentäkterna behöver hanteras. Detta görs lämpligen genom att kommunernas VA-huvudmän för en dialog med Sjöfartsverket. Syftet är att ta reda på vilka åtgärder som kan behövas för att sjöfarten inte ska riskera att påverka vattentäkterna negativt.
- **Transport av farligt gods** – Ansvaret för regelverk och tillsyn av farligt gods på väg och järnväg delas mellan Transportstyrelsen, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB), Polisen och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM). Risken för att transport av farligt gods på väg och järnväg orsakar akut förorening av vattentäkterna behöver hanteras. Detta görs lämpligen genom att kommunernas VA-huvudmän för en dialog med berörda myndigheter. Syftet är att ta reda på vilka åtgärder som kan behövas för att transportsektorn inte ska riskera att påverka vattentäkterna negativt.

Det kan också finnas anledning att arbeta förebyggande, bland annat genom information, tillsyn och fysisk utformning av anläggningar för att minska risk för påverkan på vattentäkterna från fler riskkällor som inte heller regleras i skyddsföreskrifterna. Det förebyggande arbetet innebär samverkan mellan VA-huvudmännen i de berörda kommunerna, berörda tillsynsmyndigheter och berörda verksamhetsutövare.

- **Spillning från boskap** – Förebyggande arbete för att minska risken för att spillning från boskap ska påverka vattentäkterna negativt kan ske inom ramen för tillsyn av gödselhantering och vid djurskyddstillsyn. Berörda tillsynsmyndigheter är den kommunala miljönämnden och länsstyrelsen.
- **Kemiska bekämpningsmedel** – Förebyggande arbete för att minska risken för att privatpersoners hantering av växtskyddsmedel och andra bekämpningsmedel ska påverka vattentäkterna negativt kan ske genom informationsinsatser.
- **Dagvatten och släckvatten** – Risken för att vatten som rinner av från hårdgjorda ytor såsom byggnader, vägar och parkeringar vid regn och snösmältning, eller vid släckning av brand, påverkar vattentäkten negativt kan minskas genom att utforma anläggningar som fördröjer och/eller renar vattnet innan det når vattentäkterna. Krav på befintliga anläggningar för hantering av dagvatten och hantering av släckvatten kan ställas i arbete med nya detaljplaner, vid bygglov eller som föreläggande med stöd av Miljöbalken. Kommunernas enheter för planfrågor, bygglov och miljötillsyn är närmast berörda av åtgärder, tillsammans med de verksamhetsutövare som avleder dagvatten, t.ex. exploitörer, Trafikverket och kommunernas gatuenheter.
- **Läkemedelsrester och mikroplaster** – Kommunernas VA-huvudmän behöver ha kunskap om den påverkan på vattenförsörjningen som kan komma från läkemedelsrester och mikroplaster. Göta älvs vattenvårdsförbund har startat projekt tillsammans med länsstyrelsen respektive Vänerens vattenvårdsförbund i syfte att undersöka förekomsten av läkemedelsrester och mikroplaster i Göta älv. Resultatet från dessa projekt kan användas för VA-huvudmännens fortsatta arbete med åtgärder i syfte att minska eventuell risk för vattenförsörjningen. Riskreduceringen ligger dels i uppströmsarbete, för att undvika att läkemedelsrester och mikroplaster når vattentäkterna, men också om processer för i vattenverken för att kunna hantera dessa ämnen.
- **Fordonstvätt** – Information till allmänheten om att det är olämpligt, eller i vissa fall otillåtet, att tvätta bilar och andra fordon så att tvättvattnet rinner ut i mark och vatten bedöms vara en lämplig åtgärd för att minska påverkan från fordonstvätt.

Förutom det arbete som nämns ovan är beredskap att hantera en eventuell olycka en oerhört viktig åtgärd för ett effektivt skydd av vattentäkterna. Detsamma gäller fungerande informationsflöde och återkoppling mellan kommunerna i syfte att arbeta förebyggande så att en akutföroreningssituation kan undvikas.

Fortsatt arbete inför fastställande av vattenskyddsområde och vattenskyddsföreskrifter

Förslag till vattenskyddsområde och vattenskyddsföreskrifter för Göta älv och Vänersborgsviken har informerats till allmänhet och berörda sakägare under hösten 2018. Synpunkter från sakägare har därefter beaktats av projektets styrgrupp. Ett slutligt förslag till vattenskyddsområde och vattenskyddsföreskrifter finns framme och ärendet har nu lyfts till politiska instanser i berörda kommuner för beslut. Kommunerna beslutar om att lämna en ansökan till länsstyrelsen om att fastställa förslaget till vattenskyddsområde och vattenskyddsföreskrifter.

I länsstyrelsens handläggning av ärendet sker samråd med berörda myndigheter och berörda sakägare (fastighetsägare, verksamhetsutövare) ges möjlighet att yttra sig om förslaget innan vattenskyddsområdet och vattenskyddsföreskrifterna fastställs. Därefter kungörs beslutet av länsstyrelsen. Berörda sakägare har då möjlighet att överklaga beslutet. När vattenskyddsområdet och vattenskyddsföreskrifterna träder i kraft påbörjas det löpande arbetet med hantering av ansökningar, tillsyn och information om vattenskyddsområdets innebörd. En figur av de moment som ingår i det fortsatta arbetet visas nedan.

